Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Päiväys
Datum 21.6.2022

Ympäristönsuojeluosasto
Sarianne Tikkanen, erityisasiantuntija

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Viite
Hänvisning Asiantuntijakuuleminen 22.6.2022; E 67/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n tekstiilistrategiasta

Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä (E67/2022) koskien komission tiedonantoa Kestäviä ja kiertotalouteen perustuvia tekstiilejä koskevasta EU:n strategiasta

EU:n komission julkisti 30.3.2022 tiedonannon *Kestäviä ja kiertotalouteen perustuvia tekstiilejä koskeva EU:n strategia* (COM(2022) 141 final). Tiedonantoon sisältyy liite, jossa on tekstiilistrategian keskeiset ohjauskeinot ja muut toimenpiteet. Tekstiilistrategia on yksi EU:n uuden kiertotalouden toimintasuunnitelman, *Puhtaamman ja kilpailukykyisemmän Euroopan puolesta* (COM(2020) 98 final), 35 lainsäädäntö- tai muusta aloitteesta. Lisäksi tekstiilistrategia toteuttaa osaltaan EU:n uuden teollisuusstrategian sekä Vihreän kehityksen ohjelman (COM(2019) 640 final) tavoitteita ja sillä on yhtymäkohtia myös muun muassa EU:n kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian, EU:n muovistrategian, saasteettomuustoimintasuunnitelman, uuden kuluttajaasioiden toimintaohjelman ja kestävän rahoituksen taksonomian kanssa. Tekstiilistrategia julkaistiin osana laajempaa kiertotalouspakettia ja se liittyy läheisesti samaan aikaan julkaistuihin kestävien tuotteiden aloitteeseen ja ehdotukseen ekosuunnittelusääntelyn uudistamiseksi sekä ehdotukseen kuluttajien roolin vahvistamisesta vihreässä siirtymässä. Ympäristöministeriö kannattaa valtioneuvoston tekstiilistrategiaa käsittelevässä kirjelmässä (E67/2022) olevia Suomen kantoja ja haluaa lisäksi korostaa seuraavia teemoja ja näkemyksiä.

Siirtymä kiertotalouden mukaiseen toimintamalliin on ekologisesti välttämätöntä
Ympäristöministeriö pitää erittäin tärkeänä, että komissio on nostanut tekstiilit yhdeksi keskeiseksi tuoteryhmäksi ja asettanut tavoitteeksi tekstiilien koko arvoketjun vihreän siirtymän edistämisen. EU:n tekstiilistrategia on tarpeellinen ja ajankohtainen aloite ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyyden edistämiseksi alalla. Tutkimusten mukaan maailmanlaajuisesti tekstiilisektori toimii edelleen hyvin lineaarisesti ja käyttää valtaosin neitseellisiä raaka-aineita, joista jopa yli 60 % on fossiilisista eli uusiutumattomista luonnonvaroista tuotettuja. Myös luonnonkuitujen, kuten puuvillan, tuotannon ympäristövaikutukset muun muassa luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin ovat merkittävät.

Suurin osa tekstiileistä tuodaan EU:n ulkopuolelta ja EU:ssa poistetaan vuosittain käytöstä noin 5,8 miljoonaa tonnia tekstiileitä eli noin 11 kg henkeä kohti. Myös Suomessa poistotekstiilejä kertyy noin 11 kg henkeä kohti. Tekstiilien tuotanto- ja kulutusmäärät ovat kasvaneet merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana samoin kuin tekstiilisektorin vaikutukset luonnonvarojen käyttöön sekä ilmastoon, veden- ja energiankulutukseen ja ympäristöön. Haitalliset vaikutukset johtuvat lineaarisesta toimintamallista, joka perustuu neitseellisten luonnonvarojen käyttöön, alhaiseen käyttöasteeseen sekä vähäiseen uudelleenkäyttöön, korjaukseen ja kuitukierrätykseen. Näiden syiden vuoksi on erittäin tärkeää vauhdittaa tekstiilisektorin vihreää siirtymää kohti kestäviä ja kiertotalouteen perustuvia toimintamalleja ja ratkaisuja.

Ympäristöministeriö alleviivaa, että on välttämätöntä kaikin tavoin vähentää uusien tavaroiden, myös tekstiilien, tuotantoa ja ylikulutusta, koska se on tehokkain tapa vähentää niin luonnonvarojen ja energian käyttöä kuin myös jätteiden syntymistä. Global Resources Outlook -raportin mukaan maailmassa käytetään yli 80 miljardia tonnia raaka-aineita. Raportissa myös arvioidaan raaka-aineiden kulutuksen kaksinkertaistuvan vuoteen 2060 mennessä, jos jatkamme samalla kulutustasolla. Tämä tarkoittaa, että kulutamme tulevaisuudessa kolmen maapallon luonnonvarojen edestä, vaikka meillä on vain yksi maapallo käytössämme. Lisäksi tulee muistaa, että puolet kaikista kasvihuonekaasupäästöistä ja yli 90 prosenttia luonnon monimuotoisuuden köyhtymisestä ja vesistöjen kuormittumisesta on seurausta luonnonvarojen otosta ja jalostamisesta.

Muutoksia tarvitaan tekstiilien koko arvoketjuun
Tekstiilisstrategian keskeisenä tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä EU:n sisämarkkinoille saatettavat tekstiilituotteet ovat pitkäikäisiä, korjattavia ja kierrätettäviä, ne on pääosin valmistettu kierrätyskuiduista, ne eivät sisällä vaarallisia aineita ja ne on tuotettu niin ympäristöä kuin myös sosiaalisia oikeuksia kunnioittaen. Strategian tavoitteena on, että tekstiilien uudelleenkäyttö- ja korjauspalveluja on laajasti saatavilla, tuottajat kantavat vastuun tuotteistaan koko arvoketjun ajan ja Euroopassa on riittävä ja innovatiivinen kuitukierrätyskapasiteetti eli kiertotalousekosysteemi toimii tehokkaasti ja kannattavasti.

Ympäristöministeriö pitää erittäin kannatettavana sitä, että tekstiilistrategiassa toimenpiteitä kohdistetaan tekstiilien koko arvoketjuun aina raaka-aineiden tuotannosta vastuullisen kulutuksen kautta kierrätykseen. On tärkeää saada aikaan perustavanlaatuisia muutoksia tekstiilien ekosysteemiin kokonaisuutena ja vauhdittaa kestäviä toimintatapoja sekä vastuullisia valintoja ja arvomaailmaa. Kuluttajien vastuulliset valinnat ja materiaalien tehokas kierrättäminen edellyttävät kestäviä ja kiertotalouden mukaisia tuotteita ja valmistusmenetelmiä. Tärkeä merkitys on myös luotettavalla tiedonvälityksellä ja ympäristömerkintöjen yhtenäistämisellä.

Tarvetta sekä kierrätyskuiduille että innovatiivisille biopohjaisille materiaaleille
Ympäristöministeriö korostaa, että ekologisista syistä tekstiilituotannossa on välttämätöntä siirtyä käyttämään niin kierrätyskuituja kuin myös uusia biopohjaisia kuituja ja materiaaleja. Maailmanlaajuisesti suljetuissa kierroissa kiertää vain noin yksi prosentti vaatteiden materiaaleista ja suurin osa tekstiileistä päätyy edelleen jätteenpolttoon tai kaatopaikoille. Jätedirektiivin velvoittamana EU:n kaikissa jäsenvaltioissa on käynnistettävä poistotekstiilien erilliskeräys viimeistään vuoden 2025 alussa. Suomessa erilliskeräys käynnistyy jo vuoden 2023 alusta alkaen. Erilliskeräyksen myötä kierrätettävää materiaalia saadaan tehokkaasti talteen, mutta kierrätyskuitujen valmistaminen edellyttää myös kehitystyötä, innovaatioita, osaamista, investointeja ja laadukkaan kierrätyskuidun hyvin toimivia markkinoita.

Ympäristöministeriö kannattaa kierrätyskuitujen ja kestävästi tuotettujen biopohjaisten materiaalien osuuden lisäämistä tekstiileissä ja siten niiden markkinoiden vauhdittamista. Ympäristöministeriö muistuttaa, että Suomessa on tehty pitkäjänteistä tutkimus- ja kehitystyötä sekä saavutettu menestystä laadukkaiden biopohjaisten ja kierrätyskuitujen valmistamisessa sekä ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämisessä. Kehitetyillä teknologioilla ja menetelmillä sekä innovatiivisilla kuiduilla on merkittävää kansainvälistä kysyntää. Myös päivitetyssä kansallisessa biotalousstrategiassa, *Kestävästi kohti korkeampaa arvonlisää* (2022), on tunnistettu kehittämistarpeita ja toimenpiteitä bio- ja jätepohjaisten tekstiilikuitujen ja muiden tuotannossa käytettävien biopohjaisten materiaalien kehittämiseen. Ympäristöministeriö korostaa, että tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä investointirahoituksen lisäksi tulee varmistaa vihreän siirtymän edellyttämä koulutus ja osaaminen.

Ekosuunnittelu vauhdittamaan kestäviä tuotteita, uudelleenkäyttöä ja korjaamista
Ympäristöministeriö kannattaa komission suunnitelmia asettaa pakollisia tuotekohtaisia ekologista suunnittelua koskevia vaatimuksia tekstiileille osana kestävien tuotteiden aloitetta ja tulossa olevaa ekosuunnitteluasetusta. Tuotesuunnittelun avulla voidaan vähentää merkittävästi tuotteen elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia. Ympäristöministeriö pitää hyvänä tekstiilien kestävyyttä, korjattavuutta, uudelleenkäyttöä ja kierrätettävyyttä koskevia tavoitteita, samoin kuin haitallisten aineiden vähentämistä.

Tekstiilien käyttöiän pidentäminen ja käyttökertojen lisääminen ovat tehokkaita tapoja vähentää uusien tuotteiden tarvetta ja siten luonnonvarojen käyttöä. Ympäristöministeriö kannustaa asenteiden ja ilmapiirin muuttamista pikamuodista kestäviin, korjattaviin ja pitkäikäisiin tekstiileihin sekä uudelleenkäytön ja korjauttamisen lisäämistä. Ympäristöministeriö muistuttaa, että korjauttaminen edellyttää myös laajemmin korjaamiseen kannustavaa toimintaympäristöä muun muassa koulutusta ja osaamista vahvistamalla sekä yritysten kannattavuutta ja saavutettavuutta parantamalla. Esimerkiksi yhteiskunnalliset yritykset ovat tärkeitä toimijoita uudelleenkäytön ja korjaamisen lisäämisessä ja niiden toimintamahdollisuudet tulisi turvata.

Tuottajavastuu ja poistotekstiilien erilliskeräys, lajittelu ja kierrätys
Ympäristöministeriö pitää hyvin tärkeänä poistotekstiilien erilliskeräystä, lajittelua, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä sekä näiden tehokasta ja tavoitteellista toteuttamista. Komissio korostaa tekstiilistrategiassa, että tuottajat olisi saatettava vastuuseen tuotteidensa aiheuttamasta jätteestä, jotta tekstiilijätteen syntyminen voidaan irtikytkeä alan kasvusta. Komissio aikoo ehdottaa osana vuonna 2023 alkavaa jätepuitedirektiivin tarkistusta tekstiileille laajennettua tuottajavastuuta koskevia yhdenmukaistettuja EU:n sääntöjä. Komissio suunnitelmana on mukauttaa tuottajamaksut ympäristönäkökohtien perusteella, jotta ne kannustavat kestävään ja kiertotalouteen perustuvaan tuotesuunnitteluun. Lisäksi komissio aikoo ehdottaa, että merkittävä osa laajennetun tuottajavastuun maksuista kohdennetaan jätteen synnyn ehkäisyyn ja uudelleenkäytön valmisteluun.

Ympäristöministeriön mielestä komission tavoitteet poistotekstiilien jätehierarkian mukaisen käsittelyn, jätteensynnyn ehkäisyn sekä uudelleenkäytön ja sen valmistelun tehostamisesta ovat erittäin kannatettavia. Sen sijaan ympäristöministeriö suhtautuu E-kirjelmän Suomen kantojen mukaan varauksellisesti komission ehdotukseen tekstiilejä koskevasta laajennetusta tuottajavastuusta EU:ssa keinona tähän tavoitteeseen pääsemiseksi. Syy tähän on se, että Suomessa aloitetaan poistotekstiilien kansallinen erilliskeräys jo vuoden 2023 alusta alkaen ja jätepuitedirektiivin mukaiset suunnitelmat ja investoinnit tekstiilijätekeräyksen ja -kierrätyksen järjestämiseksi on jo valmisteltu ja osin toteutettukin pohjautuen kunnalliseen jätehuoltoon. Tämän vuoksi ympäristöministeriö pitää erittäin tärkeänä, että jäsenvaltioille mahdollistetaan erilaisia kansallisia ratkaisuja tekstiilijätteen jätehuollon järjestämiseksi erityisesti kotitalouksien tekstiilijätteiden osalta. Tuottajavastuujärjestelmän osalta olisi välttämätöntä ensin varmistaa, että kansainvälinen etäkauppa, ml. EU:n ulkopuoliset etäkauppiaat, saataisiin kattavasti mukaan tuottajavastuujärjestelmään ja sitä koskevan valvonnan piiriin, jotta turvattaisiin kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden tasapuoliset kilpailuolosuhteet.

Myymättä jääneiden tai palautettujen tekstiilien hävittämiskielto
Ympäristöministeriö kannattaa komission suunnitelmia ottaa käyttöön myymättä jääneiden tai palautettujen tuotteiden hävittämiskielto. Käyttämättömien tai lievästi virheellisten tuotteiden hävittäminen tarkoittaa sitä, että samalla heitetään hukkaan koko arvoketjussa käytetyt resurs-

sit ja energia. Tämä on tuhlausta niin ekologisesti, taloudellisesti kuin sosiaalisestikin. Ympäristöministeriön mielestä emme voi sallia toimintatapoja, jotka perustuvat tuotteiden tahalliseen tuhoamiseen.

Politiikkakoherentti toimeenpano vahvistaa Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteita
Ympäristöministeriö kannustaa EU:n tekstiilistrategian ja sen eri toimien ja ohjauskeinojen toimeenpanoon politiikkakoherentisti yhdessä kiertotalouden toimintasuunnitelman, teollisuusstrategian ja muiden Vihreän kehityksen ohjelman strategioiden ja aloitteiden kanssa. Vihreän siirtymän tavoitteena on Eurooppa, jossa resurssitehokas ja kilpailukykyinen talous toimii ilmastoneutraalisti vuoteen 2050 mennessä ja, jossa luonnonvaroja käytetään kestävästi ja varmistetaan siirtymän sosiaalinen oikeudenmukaisuus.

Ympäristöministeriö korostaa, että kiertotalouden ratkaisut, kuten tuotteiden käyttöiän pidentäminen, ovat keskeisessä roolissa luonnonvarojen käytön, ilmastopäästöjen ja muiden ympäristövaikutusten vähentämisessä sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Näiden syiden vuoksi nyt käsiteltävänä oleva tekstiilistrategia osaltaan edistää edellä mainittujen ympäristötavoitteiden mutta myös laajemmin kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.